

FAGOPPGAVE

Tema: Den profesjonelle førskolelærer

Danning og BRM: hvordan kan førskolelærere tilrettelegge for utvikling av dannelse ved hjelp av barns rett til medvirkning i barnehagen?

Utarbeidet av:

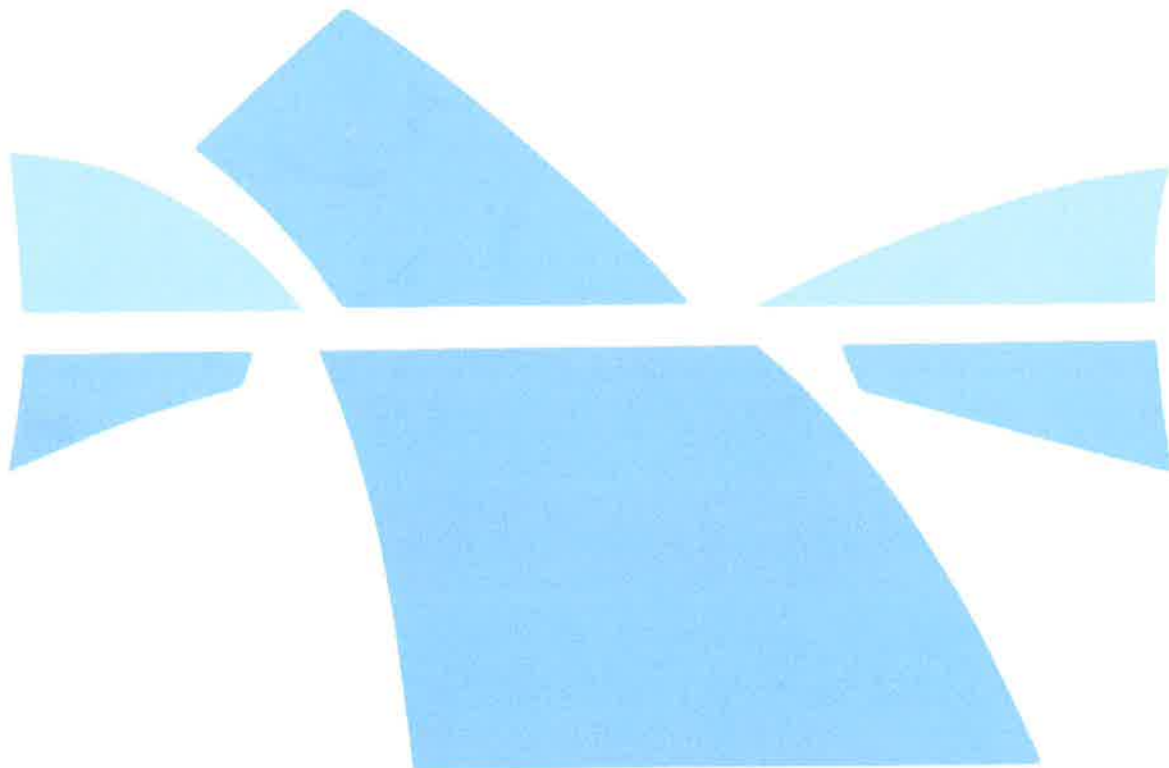
Gro Kristin Jakobsen Furuly

Studium:

Førskolelærerutdanning, deltid, kull 2008, Mysen

Innlevert:

Høst 2011

Forord

Når jeg startet med denne undersøkelsen hadde jeg ingen erfaring med slikt arbeid. Dette har ført til mange tunge stunder, men jeg kom i mål til slutt. Jeg har hatt en god læringskurve og det er mange som har hjulpet med fremover.

Jeg vil takke for alle spørsmålene jeg fikk da jeg la fram undersøkelsen min til klassen, disse spørsmålene var med på å vise veien videre.

Veilederen min fortjener også en takk for å ha veiledet og klart og inspirert meg slik at jeg har kommet videre.

Mine informanter og barnehage vil jeg også takke, for at jeg fikk lov til å bruke dem i min undersøkelse.

Takk til min mann og mine barn for å ha gitt meg tid og mulighet til å arbeide med denne undersøkelsen. For at de har hatt forståelse for at jeg ikke har kunnet være med på alt som skulle skje.

Til slutt vil jeg takke to av mine medstudenter som har stilt opp og lest gjennom arbeidet mitt når jeg trengte hjelp for å komme videre. En spesiell takk fortjener hun en som har holdt ut med meg og mine spørsmål en kveld i uken, i mange uker. Uten deg hadde jeg ikke kommet i mål.

TAKK

”Stillasbygging kan sammenlignes med hvordan det legges til rette for mestring gjennom veiledning fra andre som allerede mestrer”

(Guldbrandsen, 2006).

Fagoppgave i pedagogikk

Innholdsfortegnelse

Forord	2
1 Fagoppgave i pedagogikk om danning og barns rett til medvirkning.....	4
1.1 Oppgavens oppbygging.....	4
1.2 Mål med undersøkelsen.....	5
1.3 Før og nå- egen førsforståelse	5
2 Perspektiv /Teori/	6
2.1 Perspektiv /Dannelse/	6
2.2 Stillasbygging, Veileder og Samspill	7
2.3 Speiling og Winnicott.....	7
2.4 Tilstedeværende voksne – medvirkende barn	7
3 Metode.....	9
3.1 Metode 1: Intervju	9
3.2 Gjennomføringen	10
3.3 Metode 2: Observasjon.....	10
3.4 Utvalg av informanter	10
3.5 Å forske på egen arbeidsplass	10
3.6 Presentasjon av informantene.....	11
4 Oppsummering/ resultat	11
4.1 Personalet gir alternativer.....	12
4.2 Det å vise hensyn og kunne oppføre seg blant andre	13
4.3 Det å ta barna på alvor.....	13
5 Drøfting	14
5.1 I observasjon	14
5.2 Hvordan tilrettelegge.....	17
5.3 Nådde jeg målet mitt?	18
6 Vedlegg 1 Skriv fra høgsolen i forbindelse med fagoppgaven	20
7 Vedlegg 2 Informasjonsskriv til informantene.....	21
8 Vedlegg 3 Intervjuguide.....	23
9 Vedlegg 4 Intervju av informant 3	24

1 Fagoppgave i pedagogikk om danning og barns rett til medvirkning

Tema for min undersøkelse er danning og barns rett til medvirkning. Jeg har lyst til å se på hvordan personalet i barnehagen jobber med danning og barns rett til medvirkning, med tanke på om disse kan ha innvirkning på hverandre. Jeg har i de siste årene jobbet med det som kalles innlært hjelpsløshet, hvor det fokuseres på at barna skal få lov til å prøve å gjøre ting selv. Boken og filmen om innlært hjelpsløshet er laget ut ifra en småbarnsavdeling, men jeg tenker at innlært hjelpsløshet også kan gjelde på storbarnsavdelinger. I innlært hjelpsløshet (*Ahlmann, 2006:9*) legges det vekt på hverdagsaktivitetene, som stell og måltid, og hvordan disse gjennomføres. Det står at i hverdagsaktivitetene er det mye læring og store utviklingsmuligheter. I den travle barnehagehverdagen kan barnas muligheter til læring og utvikling i hverdagsaktivitetene bli tatt fra dem. Det blir i stedet lagt opp til at barna er passive gjenstander hvor de voksne gjør alt for å være så effektive som mulig. Dette fører til at barna blir opplært til å bli hjelpsløse og dette kalles innlært hjelpsløshet. Da jeg begynte å jobbe med innlært hjelpsløshet var jeg assistent på en småbarnsavdeling. I mitt arbeid med dette ble jeg stadig overrasket over hvor mye disse små barna klarte å gjøre selv. Så når jeg ble førskolelærer på en av storbarnsavdelingene valgte jeg og begynne arbeidet med innlært hjelpsløshet her også. Jeg synes at innlært hjelpsløshet og barns rett til medvirkning har mye til felles ved at det i begge tilfeller oppfordres til at barna skal få gjøre ting selv.

1.1 Oppgavens oppbygging

Videre i oppgaven vil jeg ta med litteratur og teori som jeg mener er relevante for medvirkning og danning. Jeg vil legge frem hvorfor og hvordan jeg vil bruke intervju og observasjon for å innhente den informasjon jeg trenger. Den innsamlede dataen vil så bli presentert, for så å bli drøftet i forhold til den litteratur og teori jeg har funnet frem. Til slutt vil jeg komme med et forslag på hvordan min problemstilling kan løses og om jeg har klart å oppnå målet med undersøkelsen.

1.2 Mål med undersøkelsen

Det jeg vil oppnå med denne undersøkelsen er å finne ut om det er mulig å finne en gylden middelvei mellom å la barna medvirke, og at personalet i barnehagen klarer å inspirere barn til å medvirkning og derigjennom utvikle dannelse.

1.3 Før og nå- egen førsforståelse

Etter å ha jobbet i barnehage i 11 år, har jeg inntrykk av at barns respekt for hverandre og voksne ikke er så fremtredene som jeg synes den var når jeg var liten. Min erfaring fra barndommen er at de voksnes holdning ovenfor barna var at jeg er voksen og det er jeg som bestemmer, du har bare med å gjøre som jeg sier. Nå er det mer fokus på at barn skal få si sin mening og bli hørt på, dette har sin forankring i barns rett til medvirkning. Gjennom mitt arbeid i barnehagen har jeg fått være med på innføringen av arbeidet med barns rette til medvirkning. Dette synes jeg har vært en god fremgang, men jeg opplever at det er mange forskjellige måter å praktisere dette på.

I løpet av de tre første årene av min førskolelærerutdanning har jeg vært i praksis i tre ulike barnehager. I forbindelse med disse praksisene og de årene jeg har jobbet i barnehage, har jeg fått møte mange barn. Det som jeg har blitt oppmerksom på er hvor forskjellig disse barna oppfører seg og hvor stor forskjell det er på måten personalet jobber i fra barnehage til barnehage og også innad i barnehager. Det har blitt fokusert mye på barns rett til medvirkning, heretter kalt BRM, i de siste årene. Jeg opplever at hvordan og hvor barna får lov til å medvirke praktiseres forskjellig. Jeg har sett eksempler på hvordan noen har missforstått BRM i den forstand at de har latt barna stå ansvarlig for de valgene som skal tas og bestemme hva og hvordan ting skal gjennomføres. Etter mitt syn er dette med på å ta fokuset bort fra danningen. Ved å missforstå BRM kan voksne havne i den situasjonen at de tror de tar barna på alvor ved å la dem få bestemme. Dette mener jeg kan være med på å ta fra de voksne muligheten til å gi barn danning. Fordi når barn får lov til å bestemme, blir det ikke tatt hensyn til hva andre mener. Når det ikke blir tatt hensyn til andre lærer ikke barna å vise respekt for andre og deres ønsker, noe som jeg synes er sentralt i danning. Noen av de situasjonene jeg synes det er viktig å jobbe med danning i barnehagen er ved måltider og i hente- og bringesituasjoner. Ved måltidene synes jeg det å sitte i ro ved bordet og det å spise

fint med bestikk er det viktigst. Ved hente- og bringesituasjon synes jeg det er viktig at barna blir tatt imot på deres premisser. At de blir hilst på med navn når de kommer inn i barnehagen, men får den siste alenetiden med foreldrene i garderoben hvis det er det de vil. Når de kommer inn på avdelingen er det viktig at de blir sett og tatt imot. Når barna blir hentet synes jeg det er viktig å si hadet til dem, og at de selv får velge om de vil gi hadet klem eller ikke. Men jeg mener at alle burde si hei og hadet.

2 Perspektiv /Teori/

Demokrati

For meg er demokrati det at alle skal få mulighet til å si sin mening. I barnehagen synes jeg det er viktig at alle barn blir hørt, jeg mener ikke at de alltid skal få sin vilje, men at de skal få si sin mening. ”Demokrati uttrykker en idé om organisering av sosialt liv og viser til menneskers interesse for å påvirke sine livsbetingelser innenfor et fellesskap” (Moen, 2004:32).

2.1 Perspektiv /Dannelse/

I boken om ”Dannelse” (Steinsholt, 2009:194) står det at dannelse begrepet har mange og lange tradisjoner. Mennesker er slik, at vist de blir adskilt fra og vokser opp uten påvirkning fra andre mennesker. Vil de mangle den erfaringsoverføringen som skjer mellom generasjonene, de erfaringene som skal fortelle dem hvordan det skal oppføre seg i visse situasjoner. Dette er med på å knytte dannelse begrepet til spørsmålet om forholdet mellom natur og kultur, individ og samfunn. Ut fra dette vil man se på danning som et forhold mellom individ og kultur/samfunn. Hvordan mennesket som subjekt og kulturen blir til, og hvilke forhold som blir sett på som det mest ideelle i vårt mangfold av samfunns- og kulturformer nå og før.

I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at:

”Danning er en livslang prosess som blant annet handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Danning skjer i samspill med

omgivelsene og med andre og er en forutsetning for meningsdanning, kritikk og demokrati” (Kunnskapsdepartementet, 2011:15).

2.2 Stillasbygging, Veileder og Samspill

Med veileder mener jeg en voksen, eller en som er kommet lengre i utvikling, som er tilstedet og støtter, oppmuntrer og forteller barna hva som skal til for å skape læring på deres vei. Vygotsky mener at denne læringen skjer i sonen for den nærmeste utvikling. Denne sonen ligger mellom det faktiske utviklingsnivået, det barnet allerede kan, og det potensielle utviklingsnivået, det barnet er i ferd med å lære og det er her har de signifikante andre en sentral plass. De signifikante andre er personene som barnet samhandler med for å skape utvikling. Wood, Bruner og Ross ble inspirert av Vygotskys ”nærmeste utviklingszone” og utviklet begrepet ”stillasbygging”. Dette skal illustrere hvordan voksne kan støtte opp rundt barn i deres utvikling. De voksne støtter opp ved å veilede barna i problemløsning. Samspillet mellom voksne og barn mener Bowldby er med på å skape indre arbeidsmodeller. Disse arbeidsmodellene er med på å fortelle barna hvordan de skal oppføre seg, hva de skal føle, hvordan de skal tolke og forutse andres oppførsel (Guldbrandsen, 2006). Jeg mener samspill skjer når det utføres en handling mellom personer og /eller mellom personer og omgivelsene.

2.3 Speiling og Winnicott

Speiling – det å bli informert om hvem og hvordan en er gjennom måten andre oppfatter en selv, og hvordan andre kommuniserer dette tilbake. Sentralt her er å bli oppfattet og bekreftet som en aktør med eget perspektiv på virkeligheten, og få en bekreftelse på egenverdi (Guldbrandsen, 2006:117).

2.4 Tilstedeværende voksne – medvirkende barn

I boken ”tilstedeværende voksne – medvirkende barn” (Nordli og Thormodsæter, 2010), er det lagt vekt på hvordan voksne kan legge til rette for barns medvirkning. Det tas frem

hvordan det blir kommunisert, det at kommunikasjon skjer med hele kroppen. Et barn vil forstå via kroppsspråket som vises, hvis det som blir sagt er noe annet enn det som menes. Hva de voksne fokuserer på har også noe å si på hvordan barna utvikler seg. Er det slik at de voksne forventer at et barn skal være vanskelig og behandler barnet der etter, blir barnet vanskelig. Men hvis barnet blir behandlet med respekt viser det respekt tilbake. For å kunne gi barna mulighet til å være medvirkende er det viktig at de voksne er aktive lyttere, at de lar barna få si hva de mener på sin egen måte.

Medvirke

For å prøve å forstå ordet medvirke kan vi dele ordet i to, med og virke. Ved bruk av med blir oppmerksomheten rettet mot at det gjøres noe felles med noen andre. Virkning kan forstås som at det som gjøres sammen fører til en hendelse, at egen påvirkning og deltakelse er med på å skape en endring (Kunnskapsdepartementet, 2006). Medvirkning i barnehagen er en form for deltakelse hvor det er noen andre som har hovedansvaret (Nordli og Thormodsæter, 2010:51).

Med BRM menes barns rett til medvirkning. I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det om BRM:

”(...)barn har rett til å si sin mening i alt som vedrører det, og barns meninger skal tillegges vekt. Barn har rett til å uttrykke seg og få innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen. Hvor omfattende medvirkningen vil være, og hvordan retten til medvirkning praktiseres, vil være avhengig av barns alder og funksjonsnivå.”
(kunnskapsdepartementet, 2011:17 og 18).

Som jeg nevnte tidligere synes jeg at barnas respekt for hverandre og voksne er mindre enn jeg opplevde den som liten. Måten denne respekten for voksne ble oppnådd kan diskuteres, men det får ligge til en annen undersøkelse. Nå er det kommet et hjelpemiddel som heter barns rett til medvirkning, og slik jeg ser det er dette basert på at voksne viser respekt for barn. Jeg synes det at voksne viser barna respekt er med på å lære barna å vise respekt, og at dette igjen er med på å lære barna dannelsen. Det jeg lurer på er hvordan det kan legges tilrett for at dette skjer i barnehagen.

Min problemstilling ble derfor slik:

Hvordan kan førskolelærerne tilrettelegge for utvikling av dannelse ved hjelp av barns rett til medvirkning i barnehagen?

På grunn av tidsbegrensingen som er satt, fra september til november, ser jeg at jeg ikke kan se på alle områdene hvor det jobbes med barns rett til medvirkning i barnehager. Jeg har derfor valgt å se på hente- og bringesituasjonene og lunsjmåltidene i barnehagen. Grunnen til at jeg har valgt måltid er fordi jeg mener det her er rom for at barna kan medvirke i større grad, samtidig som det her er viktig med dannelse. Ved måltidet får de hente matboks, yoghurt, kopp, smekker, bestikk, tallerken, og det de trenger for å gjennomføre måltidet. Serverer barnehagen mat får barna forsyne seg selv med personalet som veiledere. Jeg valgte å bruke to metoder i min undersøkelse, disse metodene var intervju og observasjon.

3 Metode

En metode er et redskap som kan brukes til å få frem ny kunnskap eller å etterprøve påstander. Hvilken metode som blir valgt avhenger av hvilken kunnskap som ønskes eller problem som ønskes løst. En metode har en bestemt fremgangsmåte som viser hvordan den skal brukes for å få frem et best mulig resultat av undersøkelsen (Dalland, 2007:83).

3.1 Metode 1: Intervju

Når jeg bruker forskningsintervju i barnehagen skal de svarene jeg får kunne si noe den jeg intervjuer og i tillegg kunne si noe om andre som også jobber i barnehager. Jeg har valgt å lage meg 14 spørsmål som jeg stiller under intervjuet. Hvilke spørsmål jeg bruker i mitt intervju og hvordan jeg forstår og tolker svarene er med på å avgjøre om resultatet av intervjuet er til å stole på (Dalland, 2007:130).

3.2 Gjennomføringen

I mine intervjuer var jeg ute etter å få innsikt i hva informantene visste om og hvordan de jobbet med BRM og danning i barnehagen. Dette informerte jeg om før jeg begynte med spørsmålene i tillegg valgte jeg å presisere at jeg ikke var der for å dømme. Det var viktig at informanten føler at den ble tatt på alvor og at det var informanten som avgjorde om svaret den ga var riktig eller galt (Dalland, 2007:153).

3.3 Metode 2: Observasjon

Jeg valgte å bruke observasjon etter at jeg hadde gjennomført intervjuene, for å se om det var sammenheng mellom det informantene sa og gjorde. Når jeg observerte måtte jeg ta vare på de inntrykkene jeg fikk. Dette valgte jeg å gjøre ved å notere i etterkant av observasjon. Grunnen til at jeg noterte i etterkant av observasjonene var fordi jeg ikke ønsker at de som ble observert skulle føle seg ukomfortabel ved at jeg noterte mens jeg observerte. Det jeg måtte tenke på mens jeg observerte var at det ble min tolkning av det som skjedde som ble gjeldene og at den som ble observert ikke kunne styre den informasjonen som jeg fikk på samme måte som under et intervju (Dalland, 2007:182).

3.4 Utvalg av informanter

Jeg valgte å forske på en storbarnsavdeling, i barnehagen som jeg jobber i. Her ville jeg se på hvordan det ble jobbet med barns rett til medbestemmelse og det å utvikle danning hos barna. Jeg valgte ut to assistenter og en konstituert førskolelærer til å være mine informanter.

3.5 Å forske på egen arbeidsplass

Grunnen til at jeg valgte å utforske på egen arbeidsplass var fordi jeg da hadde mulighet til å være mer fleksibel på tidspunktet for gjennomføring av intervjuer og observasjoner. Det jeg måtte være forberedt på var at informantene kanskje ikke kom til å gi meg ærlige svar, men heller komme med de svarene de trodde jeg var ute etter. Derfor valgte jeg før jeg startet

intervjuene å informere om at jeg var ute etter å høre deres meninger og hvordan de oppfattet at det ble jobbet.

3.6 Presentasjon av informantene

Informant 1:

Kjønn: Kvinne

Alder: 46 år

Erfaring: Jobbet i barnehagen i 12 år som assistent.

Informant 2:

Kjønn: Mann

Alder: 37 år

Erfaring: Jobbet i barnehagen i 1 ½ år som fast vikar på en avdeling.

Informant 3:

Kjønn: Kvinne

Alder: 30 år

Utdannelse og erfaring: Dekorator og barne- og ungdomsarbeider. Jobbet i barnehagen i 10 år, de to siste årene som konstituert førskolelærer.

4 Oppsummering/ resultat

Jeg vil her komme med en sammenstilling av de svarene jeg fikk i mine intervjuer.

Utgangspunktet mitt for denne undersøkelsen var å lete etter en gylden middelvei for barnehagepersonalets arbeid med danning og barns medvirkning. Det jeg ser er at hvis de voksne er gode på å være tilstedeværende, ved å se barna, høre på dem og ta dem på alvor, vil det føre til at samhandlingen mellom barn og voksen gjennomføres uten store konflikter. Dette tror jeg er fordi barna får si sin mening og i den forstand får mulighet til å ha innflytelse på sin egen hverdag og de får følelsen av å bli tatt på alvor som er med på å styrke selvbildet deres. Ved at de voksne er aktivt lyttende går de frem som gode forbilder for barna.

4.1 Personalet gir alternativer

I mitt første intervju oppdaget jeg at informantene ikke visste hva medvirkning og danning betydde, jeg måtte derfor gi henne min forklaring på disse. Jeg var klar over at min forklaring kunne ha noe å si på hennes svar. Grunnen til at jeg forklarte det for henne, var at jeg ville ha svar som var relevante for undersøkelsen min. Hadde ikke informanten fått en forklaring, tror jeg ikke hun hadde kunnet svare på spørsmålene mine. De sju første spørsmålene mine handlet om BRM. Her kom det frem at barns rett til medvirkning handler om at barna skal få være med på å ta avgjørelse som former hverdagen deres, ved at personalet gir alternativer de kan velge mellom. Det kom også frem at det ikke var alt barna kunne få ha en mening om. Informantene mente at når barna fikk være med på å forme hverdagen sin ble de mer interessert i det som skulle gjøres. Derfor mente alle informantene at det var viktig at barnehagen jobbet med BRM, for da følte barna seg sett og at de ble tatt på alvor. Måten informantene sa de brukte medvirkning i hentesituasjonen var ved å la barna få bestemme selv om de vil gi hadet kos eller ikke. Ellers mente informantene at det her var opp til foreldrene å bestemme hvor mye barna fikk være med på å medvirke. Dette var annerledes i bringesituasjonen, her mente informantene at de i samarbeid med foreldrene la opp til at barna fikk medvirke. Barna fikk bestemme om og hvor de vil vinke til foreldrene, om de skulle spise frokost eller om de ville gjøre noe annet. Noen av barna trengte litt hjelp på morgenen, da kjente informantene barna og visste hva som skulle til for at barna skulle få en god start på dagen. Det hendte at barna noen ganger trengte at det ble tatt avgjørelser for dem, slik at foreldrene skulle komme seg av gårde på jobb. Barnas medvirkning når det gjaldt hva som skulle serveres til lunsjmåltidet mente informantene var fraværende, for da var det kjøkkenassistenten som bestemte. Men barna fikk forsyne seg selv. Informantene mente at barna skulle ta litt av alt første gang de forsynte seg og smake på det, men det var ingen som skulle tvinges. Neste gang barna forsynte seg kunne de bestemme selv hva de skulle ta. Assistentene mente at de jobbet bra med BRM i hente- og bringesituasjonene og ved lunsjmåltidet. Mens den konstituerte førskolelæreren mente at de kunne bli flinkere til å la barna få forsyne seg selv uten at de voksne blandet seg inn for å hjelpe.

4.2 Det å vise hensyn og kunne oppføre seg blant andre

De sju siste spørsmålene i intervjuet mitt omhandlet danning, her var informantene enige om at det å vise hensyn og å kunne oppføre seg blant andre var sentralt i danning. Det å sitte fint under måltidet, ikke prompe og rape, at det ble snakket fint med hverandre og at det ble vist høflighet. De syntes at det var veldig viktig at det ble jobbet med danning i barnehagen, fordi det var her barna tilbrakte mesteparten av hverdagens sine. Det ble også nevnt at foreldrene nå for tiden jobber mer enn tidligere, derfor vil de at tiden de tilbringer sammen med sine barn skulle være mest mulig koselig. Dette mente en av informantene kunne føre til at foreldrene føyer seg etter barna mer enn før og konsekvensen av dette kunne bli at barna tror at de kan si og gjøre hva de vil. I hentesituasjonen mente informantene at de snakket høflig til foreldrene og sa hadet når barna dro. Ved bringesituasjonen sa informantene at de møtte og hilste på barna og foreldrene. Hvis de ikke hadde tidligvakt hilste de på de barna som allerede var kommet, når informanten kom på jobb. Informantene sa at de ved lunsjmåltidet veiledet og snakket med barna om hvordan de skulle oppføre seg ved matbordet. Og de mente at de jobbet aktivt med danning i form av å snakke med og veilede barna. Alle informantene mente at det ble jobbet bra med danning på avdelingen. En av informantene mente at det kunne snakkes mer om danning i samlingsstund og at personalet kunne lage rollespill som omhandler danning.

4.3 Det å ta barna på alvor

Når jeg skulle observere var jeg interessert i å se om det jeg hadde fått vite i intervjuene mine stemte overens med det jeg observerte. Jeg så at informantene mine møtte barna når de kom i barnehagen, og snakket med foreldrene i en hyggelig tone. Hvis barna ville at informantene skulle være med å vinke til foreldrene, ble informantene med. Barna fikk sitte hvor de ville inne på avdelingen når de skulle spise, og hvis det lot seg gjøre fikk også noen spise på fellesrommet. Når vi kom til lunsjmåltidet så jeg at ikke alle informantene var like flinke til å la barna forsyne seg selv uten at de tok over og serverte barna. Ved bordet opplevde jeg at alle informantene veiledet og fortalte barna hvordan man skulle sitte ved matbordet, men informantene var ikke alltid like flinke til selv å sitte ved matbordet. Det hendte at de gikk fra bordet for å gjøre noe som ikke var relatert til måltidet, dette førte til at det ble urolig ved

matbordet. I hentesituasjon møtte og hilste informantene på den som kom for å hente, de fortalte også litt om dagen til barnet hvis det var tid til det. Flesteparten av barna sa hadet, og noen ville ha kos. Informantene ga kos til de barna som ville ha og sa hadet til alle som dro. Jeg la også merke til at når barna ble sett og tatt på alvor, var det lettere å få til et godt samarbeid med dem.

5 Drøfting

Når jeg skal drøfte hva jeg har fått frem i min undersøkelse, skal det komme frem hva jeg har lært av mitt arbeid. Jeg skal trekke frem sammenhengen mellom den litteraturen og teorien jeg har valgt, og resultatene av undersøkelsen min. En viktig del av det å drøfte er å kunne se på resultatene av undersøkelsen fra forskjellige sider. Jeg vil gjøre dette ved å belyse mine funn ved hjelp av den litteraturen og teorien jeg har nevnt tidligere.

5.1 I observasjon

Et av de viktigste arbeidsverktøyene som barnehagene har er Rammeplanen. Her står det hvordan det skal jobbes og hva som skal oppnås gjennom arbeidet. Temaene danning og barns medvirkning står i rammeplanene under barnehagens formål, verdigrunnlag og oppgaver, som er viktige faktorer når det skal drives en barnehage. Gjennom min undersøkelse kom det frem at informantene mine ser disse viktighetene, men likevel opplevde jeg ikke at alle tre kunne henvise til rammeplanen for å begrunne denne viktigheten. Dette opplevde jeg fordi jeg måtte forklare en av mine informanter hva danning og medvirkning betyr. Når jeg observerte syntes jeg ikke at informantene var like tilstedeværende ved lunsjmåltidet som jeg fikk inntrykk av at de mente selv at de var. Det de sa i intervjuene ble ikke gjennomført i praksis. Ikke alle barna fikk lov til å forsyne seg selv ved lunsjmåltidet, noe jeg ble fortalt at de fikk lov til i mine intervjuer. Det jeg observerte var at to av informantene mine ofte tok over og forsynte barna når de syntes at barna hadde problemer eller at det gikk for tregt, istedenfor å veilede dem ved å fortelle hvordan de kunne gjøre det. Noen ganger kunne det hende at informanten kom bakfra og bare tok over og sa; ”jeg skal hjelpe deg” eller ”du må gjøre sånn”, mens barnet ble stående forvirret igjen. Andre ganger kunne det være at informantene spurte; ”skal jeg hjelpe

deg?” noe jeg mener er en mye bedre måte å gå frem på, for da kan barna selv velge om de vil prøve selv eller motta hjelp. Hadde informantene veiledet barna ville de ha jobbet med det som Bruner, Wood og Ross kaller stillasbygging. Gjennom å jobbe med stillasbygging gir informantene barna støtte til å klare seg selv (Guldbrandsen, 2006). Måten informantene tok over og forsynte barna med mat på, opplevde jeg mer som neddriving av stillas, enn bygging. Dette fordi informantene tok bort muligheten barna hadde til å utvikle seg, ved å fjerne seg selv som støttestillas i utviklingen. Hadde informantene i stedet veiledet barna ved å gi dem forslag til hvordan de kunne klare det selv, ville informantene ha hjulpet barna inn i det som Vygotsky kaller den nærmeste utviklingssonen (Guldbrandsen, 2006). Hadde informantene stått på sidelinjen helt til barna selv spurte om å få hjelp, kunne informantene ha veiledet og oppmuntret barna til å prøve videre selv. Ved å la barna prøve eller oppmuntre dem til å prøve selv, får de mulighet til å utvikle sine ferdigheter. Disse mulighetene for utvikling blir ofte oversett i en travel hverdag, hvor det skal avvikles pauser og gjennomføres andre aktiviteter (Nordli og Thormodsæter, 2010). Dette kan nok være en grunn til at det ble spurt barna om de trengte hjelp, eller at det bare ble tatt over. Når barna ble spurt om de trengte hjelp var dette med på å la barna få lov til å være med på å medvirke, i den forstand at de kunne velge om de ville at informanten skulle hjelpe dem eller ikke. Her fikk barna uttrykke sin mening og den ble tillagt vekt. Sa barnet ja, hjalp informanten det, men vist barnet sa nei fikk det prøve videre selv. Dette er i tråd med det som står i rammeplanen om BRM (Kunnskapsdepartementet, 2011). Selv om barna får være med på å medvirke mener jeg samtidig at informanten frarøver barna muligheten til å prøve seg frem selv. Når informanten spør barna om de trenger hjelp forteller informantene at de ikke synes barna klare det godt nok selv. Ser vi på det Winnicott sier om speiling, er det måten andre oppfatter en selv og hvordan det blir gitt tilbakemeldinger på det barna gjør som er med på å forme barnas oppfattelse av seg selv (Guldbrandsen, 2006). Jeg mener at når informanten spør barna om de trenger hjelp, er det med på å fortelle barna at informanten mener de ikke klarer seg selv. Dette kan føre til at barna tror at de ikke kan og får et selvbilde som sier at de trenger hjelp for å klare. Samtidig kan det tenkes at barna vil føle at de ikke mestrer og bare blir frustrert hvis de ikke klarer å gjøre ting selv. Det er derfor viktig at de som jobber i barnehager lærer seg å kjenne barna og hvor deres grenser går. Hvor mye kan dette barnet oppmuntres til å gjøre selv, uten at det går for langt. De voksne i barnehagen burde derfor vite hva som er barnets faktiske utviklingsnivå og hva som er barnets potensielle utviklingsnivå (Guldbrandsen, 2006). For å få til en god speiling er det viktig at de voksne er tilstede, ser barna for dem de er og hva slags behov de har. Det er også viktig å la barna få lov til å prøve

og å feile på egenhånd uten at de blir dømt etter hvordan de takler utfordringene. Vist de voksne i barnehagen hele tiden hjelper barna fordi de mener at barna ikke klarer å gjøre ting selv, tar de fra barna sjansen til å utvikle seg. Dette er med på å skape innlært hjelpesløshet (Ahlmann, 2006). Alle informantene svarte at de jobbet aktivt med danning rundt bordet og det at det å sitte fint ved bordet var en del av dette. Det jeg så når jeg observerte var at informantene selv ikke alltid ble sittende ved bordet under måltidet. Alle de gangene de gikk fra bordet var det ikke for å hente seg mer mat eller drikke, det kunne være at de skulle hjelpe noen på datamaskinen eller levere noen papirer. For å lære barn danning er det viktig at de voksne går frem som gode forbilder. Mennesker er ikke født med et innebygget instinkt som forteller oss hvordan vi skal oppføre oss i forskjellige situasjoner, dette er noe som må læres gjennom erfaringer (Steinholdt, 2009). De erfaringene barna får ved å at informantene går fra bordet slik, er med på å skape oppførsler som man ikke identifiserer med danning.

Kroppsspråket som informantene brukte i løpet av barnehagehverdagen syntes jeg ikke de var seg like bevisst bestandig. Dette viste seg gjennom måten informantene gjennomførte lunsjmåltidet på, hvordan de gikk frem for å hjelpe barna med å forsyne seg. Slik jeg tydet kroppsspråket var det tydelig at informantene ikke syntes at alle barna klarte dette godt nok selv. Det jeg leste ut av kroppsspråket var; ”dette her klarer du ikke, la meg få gjøre det for deg”. Dette er ikke en god speiling eller et godt samspill med tanke på barnas utvikling av de indre arbeidsmodellene. Det å lytte aktivt til barna er viktig for å få til en god speiling. Det samspillet som da blir mellom barn og voksne sier Bowlby er med på å skape indre arbeidsmodeller (Guldbrandsen, 2006). Etter mitt syn kan disse arbeidsmodellene utvikles i feil retning hvis voksne ikke er tilstedeværende og jobber med barns medvirkning. Er arbeidsmodellene utviklet, i det jeg mener er feil retning, vil de ikke være med på å gi barna den dannelsen informantene har sakt de ønsker å gi dem. Mens de arbeidsmodellene som skapes i samspillet mellom informantene og barna i hente- og bringesituasjonene er etter mitt syn bedre. Her blir barna tatt på alvor og deres meninger blir tatt hensyn til. Dette er med på å vise barna at deres ønsker er viktige og det tillater også barna å uttrykke sine ønsker. Når barna blir tatt på alvor, speiles det at de er viktige og at deres meninger har betydning. Betydning har også de indre arbeidsmodellene som skapes i samspillet mellom barna og voksne i hente- og bringesituasjonene, disse er med på å vise barna hvordan de skal opptre dannet når de møter folk og tar farvel. Kroppsspråket informantene brukte i hente- og bringesituasjon syntes jeg viste at de var villige til å møte barna og tok de på alvor. Ansiktene til informantene lyste opp når de møtte barna som kom inn, og jeg syntes at hele kroppsspråket ropte velkommen til barnehagen. Slikt kroppsspråk kan få et hvert barn til å

føle seg velkommen. Når informantene møtte og sa hadet til barna slik de gjorde, opplevde jeg at de gikk frem som gode eksepler på danning. Informantene hilst når barna kom, og så hadet når de dro. Noen av de barna som ikke ville svare, oppfordret foreldrene dem til å svare. Om barna ikke svarte hadde de i alle fall fått en erfaring på hvordan det ble forventet at de skulle oppføre seg (Steinholdt, 2009). Denne måten å jobbe på mener jeg er i samsvar med hvordan Moen (2004:32) forklarer hva demokrati er.

5.2 Hvordan tilrettelegge

I arbeidet mitt med denne undersøkelsen har jeg sett viktigheten av at førskolelæreren har med seg sine assistenter i sitt arbeid. Jeg har også sett viktigheten med å gi assistentene en faglig begrunnelse på hvorfor det jobbes som det gjør. For at førskolelæreren skal kunne få med seg sine assistenter burde det legges til rette for at assistentene får lesetid. Denne lesetiden burde brukes til å lese i rammeplanen, teori og annen litteratur som er relevant for det arbeidet som gjennomføres i barnehagen. Men det holder ikke bare å la assistentene få tid til å lese, det er også lurt at det settes av tid til å diskutere det som er lest. Disse diskusjonene kan finne sted på avdelingsmøter, personalmøter eller planleggingsdager. Da får man utvekslet synspunkter og meninger og man kan komme frem til en felles forståelse av det som er lest. Med en felles forståelse for bakgrunnen til det arbeidet som skal utføres blir det lettere å jobbe sammen mot de mål som er satt. Denne arbeidsmetode kom jeg til å tenke på da jeg måtte forklare betydningen av danning og medvirkning til en av mine informanter. Jeg viste at informantene min hadde lest rammeplanen og det forundret meg at hun hadde lest, ikke forstått og ikke fått en forklaring tidligere. Dette viser viktigheten av diskusjoner på avdelingsmøter, personalmøter og planleggingsdager, rundt teorier og litteratur det jobbes med. Jeg mener at om førskolelærer har ønske om å klare å tilrettelegge for utvikling av dannelse ved hjelp av barns rett til medvirkning i barnehagen, er det enkelte ting hun må sjekk først. Vet hennes assistenter hva dannelse er? Vet de hva barns rett til medvirkning er og hva som kreves av dem for å jobbe med det? Er assistentene klar over hvilket flott hjelpemiddel de har i rammeplanen? I tillegg til det rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver sier om danning og BRM, finnes det mye litteratur som sier omhandler viktige sider av det å arbeide med barn. Noen av disse er dem jeg har valgt å bruke i min undersøkelse. Hadde jeg vært den førskolelæreren som skulle tilrettelegge for utvikling av dannelse ved hjelp av barns rett til medvirkning i barnehagen, ville jeg ha informert mine assistenter om hva speilig,

stillasbygging, tilstedeværelse og samspill er. Jeg ville også ha forklart og vist dem hvordan de kan veilede barn og viktigheten av at det arbeides med dette.

For å få til et godt samarbeid med assistentene må også førskolelæreren tenke på hva den speiler til assistentene sine i deres samhandlinger. Jeg vil si at alt det jeg har nevnt over om speiling, stillasbygging, tilstedeværelse, det å være veileder og samspill gjelder like mye i samspillet mellom førskolelærer og assistenter, som i samspillet mellom barn og voksne. Dette kan hjelpe førskolelæreren med å få til tilretteleggig for utvikling av dannelse ved hjelp av barns rett til medvirkning i barnehagen.

5.3 Nådde jeg målet mitt?

Målet mitt i denne undersøkelsen, var å lete etter om det fantes en gylden middelvei mellom det å la barn få medvirke. Samtidig som det ble jobbet med at personalet i barnehagen skulle klare å inspirere barna til å medvirke og igjennom dette arbeidet å utvikle dannelse. Det jeg ser er at gjennom arbeid med barns rett til medvirkning fokuseres det på å vise respekt og tillit til barn. Denne respekten og tillitten blir vist barna ved at de får lov å medvirke i hvordan deres barnehagehverdag skal fortone seg. Samtidig som respekten og tillitten barna blir vist er med på å skape erfaringer hos barna som igjen fører til utvikling av barnas handlingsmønstre som vil bli brukt i lignende hendelser (Steinholdt, 2009). I arbeidet med BRM er det fokus på at barna skal få være med på å medvirke. Det å medvirke i barnehagen vil si å gjøre noe sammen med en voksen og det som blir gjort får en virkning som fører til en hendelse (Kunnskapsforlaget, 2006). Denne hendelsen er det de voksne som har hovedansvaret for. Samhandlingene fører til hendelser hvor barna kan reflektere over sine egne handlinger og væremåte (Kunnskapsdepartementet, 2011). Om barna får lov til å uttrykke sitt syn i samhandlingene er dette også med på la barna få være med på å medvirke. Dette fører igjen til at barna får erfaringer de kan ta med seg videre. Slik som jeg ser det er dette en evig runddans mellom BRM og hvordan det jobbes med å få dannelse. Og siden både BRM og dannelse skjer i samspill med andre, synes jeg dette gir en gylden mulighet til å bruke disse sammen. Jeg vil derfor si at det finnes en gylden middelvei. Det er bare opp til førskolelæreren å inspirere sine assistenter til å ta turen sammen på denne vei.

Kilder

Ahlmann, L (2006) *Innlært hjelpeløshet?- omsorg og pedagogikk på småbarnsavdelingen.*

Oslo: Pedagogiskforum.

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter(4.utg).* Oslo: Gyldendal

Akademiske.

Guldbrandsen, L. M. (2006). *Oppvekst og psykologisk utvikling.* Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsforlaget. (2006). *Temahefte om barns medvirkning.* Oslo: Kunnskapsforlaget.

Kunnskapsforlaget. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.* Oslo:

Kunnskapsforlaget.

Moen, K. H. (2004). *Nærmiljø og samfunn i barnehagen.* Oslo: Universitetsforlaget.

Nordli, W og Thormodsæter, BMS. (2010). *Tilstedeværende voksne – medvirkende barn.*

Endringsarbeid i barnehagen. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Steinsholt, K og Dobson, S. (2009). *Dannelse. Introduksjon til et ullent pedagogisk*

landskap. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

6 Vedlegg 1 Skriv fra høgskolen i forbindelse med fagoppgaven

UNDERSØKELSE TILKNYTTET HØGSKOLEN I NESNA.

Høsten 2011 gjennomfører sisteårsstudentene på førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Nesna (Hine) en undersøkelse i praksisfeltet. Oppgaven er et selvstendig arbeid basert på en undersøkelse av temaet *Den profesjonelle førskolelæreren*. Undersøkelsen skal ta i bruk vitenskapelige metoder, og skal gi studentene trening i å analysere en problemstilling knyttet opp til arbeid som førskolelærer. Dette arbeidet skal munne ut i en skriftlig rapport som skal tilfredsstillende vitenskapelige kriterier. Rapporten skal ta i bruk teorier fra fag i studiet. Valg av teori og metode skal begrunnes med utgangspunkt i problemstillingen, for å kunne belyse denne.

Studentene tildeles en veileder ved Hine. Student og veileder har ansvar for at undersøkelsen er i tråd med personvernet. Student og veileder har også ansvar for at informasjon og data som blir innhentet i saker som berører personvern blir slettet, og at anonymitet og taushetsplikt ivaretas i arbeidet med rapporten.

Høgskolen i Nesna, august 2011.

Xxxxx Xxxxx Xxxxxx

Utdanningsleder førskolelærerutdanningen

Høgskolen i Nesna

7 Vedlegg 2 Informasjonsskriv til informantene

Xxx XXXXXX Xxxx

XXXxxx XXXXXXXX X

Xxxx XXXXXXXX

Til Ansatte i X barnehage

Forespørsel om informanter til bruk i pedagogikkfagoppgave.

Jeg er førskolelærerstudent ved Høgskolen i Nesna, Mysen og har jobbet i barnehage i 11 år, er gift og har to barn på 7 og 11 år. I mitt siste år av studiet skal jeg skrive en fagoppgave om barns medvirkning og dannelse. I denne forbindelse ønsker jeg å undersøke hvordan det jobbes med barns medvirkning og om dette har innvirkning på den danningen barna lærer seg i barnehagen.

Jeg står ansvarlig for gjennomføring av intervju, observasjon og oppgaveskrivingen, med X, som veileder, mens det er høyskolen på Nesna som står ansvarlig for det faglige, samt godkjenning av informasjonsskriv og intervju.

Til min undersøkelse kunne jeg tenke meg å snakke med ansatte som har forskjellige typer stillinger i barnehagen. Jeg ønsker å bruke intervjuer for å få vite hva de ansatte mener barns medvirkning og dannelse er, samtidig kunne jeg tenke meg og observere hvordan de jobber. Jeg ønsker å observere over en tidsperiode på 14 dager, med hovedvekt på de forskjellige hverdagsaktivitetene på avdelingen.

I forbindelse med min utdanning og jobb har jeg skrevet under på taushetspliktpapirer. Mine informanter vil bli anonymisert. Den informasjonen jeg får gjennom min forskning vil jeg drøfte i fagoppgave som publiseres i november 2011 i forbindelse med innlevering av oppgaven. Når oppgaven er godkjent vil alle notater fra intervju og observasjoner bli makulerte. Skulle det dukke opp noen spørsmål er det bare å sende meg en e-post eller ringe.

Med vennlig hilsen

Xxx XXXXXXXX Xxxx

Fagoppgave i pedagogikk

Høgskolen i Nesna

Dato

Egen underskrift

Faglærers underskrift

8 Vedlegg 3 Intervjuguide

Tema: Danning og barns rett til medvirkning
i hente- /bringe situasjon og måltidet.

Barns rett til medvirkning

1. Hva tenker du på når du hører om barns rett til medvirkning?
2. Hvor viktig tenker du at det å ta hensyn til barns rett til medvirkning i barnehagen er?
3. Hvordan opplever du at din avdeling arbeider med BRM når barna blir hentet?
4. Hvordan opplever du at din avdeling arbeider med BRM med tanke på bringe situasjon?
5. Hvordan opplever du at din avdeling arbeider med BRM med tanke på lunsj måltidet?
6. Hvordan jobber du med BRM ved lunsjen eller i hente, bringe situasjonene?
7. Har du forslag til måter dere kan jobbe med BRM på, i disse situasjonene?

Danning

8. Hva tenker du på når du hører begrepet danning?
9. Hvor viktig synes du det er å jobbe med danning i barnehagen?
10. Hvordan opplever du at det jobbes med danning på din avdeling med tanke på hente situasjon?
11. Hvordan opplever du at det jobbes med danning på din avdeling med tanke på bringe situasjon?
12. Hvordan opplever du at det jobbes med danning på din avdeling med tanke på måltid?
13. Hvordan mener du selv at du jobber med danning ved måltid og i hente og bringe situasjonene?
14. Har du forslag måter dere kan jobbe med danning i disse situasjonene?

9 Vedlegg 4 Intervju av informant 3

Tema: Danning og barns rett til medvirkning
i hente- /bringe situasjon og måltidet.

Barns rett til medvirkning

1. Hva tenker du på når du hører om barns rett til medvirkning?
  - a. At barna får lov til å være med på å påvirke hverdagen sin. Kan få bestemme noe men ikke alt og innenfor rimelighetenes grenser, ved å få alternativer. Eks. Vil du ha den eller den.
2. Hvor viktig tenker du at det å ta hensyn til barns rett til medvirkning i barnehagen er?
  - a. Synes det er viktig for barna da blir mer selvstendige. De føler at de voksne stoler på dem og det fremmer lysten til å gjøre tingene når de får lov til å medvirke.
5. Hvordan opplever du at din avdeling arbeider med BRM med tanke på lunsj måltidet?
  - a. Når barna skal forsyne seg med maten må de ta litt av alt første gang, men får lov til å ta hva de vil neste gang de forsyner seg. Noen av personalet (assistentene) kan bli flinkere til å la barna få lov til å forsyne seg selv.
6. Hvordan jobber du med BRM ved lunsjen eller i hente, bringe situasjonene?
  - a. Når barna spør om noe ligger ja nærmere ell nei. Jeg er nok best på bringe situasjonen.
7. Har du forslag til måter dere kan jobbe med BRM på, i disse situasjonene?
  - a. Burde jobbe mer med at barna får forsyne seg selv. Snakke med barna i samling.

Danning

8. Hva tenker du på når du hører begrepet danning?
  - a. Mye. Oppføre seg pent blant andre
  - b. Ikke rape og prompe, kaste mat på gulvet ved bordet. Si hei og hadet. Spørre: "kan du hjelpe meg.... kan jeg få...." sende til hverandre, takke for maten.
9. Hvor viktig synes du det er å jobbe med danning i barnehagen?
  - a. Veldig viktig. Ungene nå til dags forstår ikke folkeskikk. Foreldrene har dårligere tid enn dem hadde før i tiden. Dette kan føre til at foreldrene føye barna mer enn før i tiden, og dette fører igjen til at barna tror de kan si og gjøre hva de vil, uten at det får konsekvenser.
10. Hvordan opplever du at det jobbes med danning på din avdeling med tanke på hente situasjon?
  - a. Synes personalet er høflig når det hentes. Vi kjenner foreldrene og vet hvem som man kan si hva til.